

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe o jum. de an 12 "
Pe trei luni . . . 6 "
Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 "

TELEFON N° 226

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Targul Inului Nr. 30

INSERATELE
se primesc la administrație. Prețul după tarife și învoială.

Manuscrisele nu se înnapoiesc.

Studii asupra organizației noastre politice.

De Dr. Valer Moldovan.

II.

Fiind în clar cu istoricul organizației noastre de până acum și cu principiile ei fundamentale, cea dintâi întrebare ce ni-se impune e:

Corect și necesar e ca să susținem și pe viitor drept bază legală a organizației noastre principiul electoral, adică restricțiunea ca membrii activi ai organizației noastre să nu poată fi decât alegătorii români induși în vre-o listă electorală?

Sau, că a sosit vremea, ca să estimăm organizația partidului nostru ca fiind cea mai bună din Ungaria, cari voiesc să se considere de aderenți ai programului nostru?

Cu alte cuvinte:

Suntem și rămânem și pe viitor un partid curat electoral, sau ne prefacem într'un partid politic național?

Indreptățirea de drept a partidelor politice nu e normată în nici o lege pozitivă. Singură vechea lege electorală din 1874 art. XXXIII face într'un loc pomenire de partidele politice, cărora le recunoaște dreptul de-a se consfăți în preajma și în vederea alegerilor pentru parlament.

Înțeleg pe deplin precauțiunea înaintașilor noștri din 1881, cari în lipsa de o bază legală pozitivă, s'au acățat și de această dispoziție platonice a legii electorale din 1874.

Că temelia aceasta a fost cam subredă au dovedit-o urmările: Ministrul Hieronimy a desființat partidul printr'o simplă ordinațiune deși partidul nostru era numai un partid electoral. Dimpotrivă când am susținut cu bravură și această probă de foc, a venit un ministru președinte și desarmându-și pe tovarășul său de odinioară, ne-a recunoscut indreptățirea de-a ne organiza pe baze naționale fără nici o provocare la legea electorală și fără vre-o restricțiune. Pentru că dreptul cetățenilor de-a se grupa în partide politice fie după confesiuni, fie după clase sociale sau naționalități, nici nu porcede din vre-o lege pozitivă, ci din spiritul și esența vieții constituționale și a libertăților politice și cetățenești.

Indreptățirea aceasta a cetățenilor de a forma un partid politic pe baza de naționalitate nu se referă numai la alegerile pentru parlament, ci și la viața politică din municipii și comune.

Asupra însemnătății principiale a acestei declarații și asupra urmărilor ei voi reveni mai la vale.

Decamdată țin să ilustrez cu o pildă luată din viața țării noastre afirmația mea că pentru viitor nici considerații de prudență, nici de utilitate nu mai militează pentru restrângerea organizației noastre numai la alegătorii dietali. E vorba de pilda ce ne-o oferă partidul politic social-democrat din Ungaria.

Membrii al acestui partid e fiecare muncitor din Ungaria fără considerare, că are drept de alegător sau nu, dacă acceptează programul partidului și se supune disciplinei de partid.

Dacă și partidul social-democrat s'ar fi restrâns numai la cei cu drept de alegător, și-ar fi putut număra pe degețe aderenții.

Și acest partid a fost — după

multe persecuții și lupte — recipiat și recunoscut drept factor politic, ca partidul întregii muncitorimi, organizate politicește pe baza unui program care nici nu e în întregime de natură politică în înțelesul propriu al cuvântului.

Partidul național român, după cum bine știm, dintru început a fost contemplat cu sferă de activitate, nu numai față de alegerile și viața parlamentară. Comitetul național a dat dintru început solicitădine și organizării vieții politice din comitate și comune.

E drept, că acțiunea aceasta de completare a organizațiilor comitatene și comunale încă lasă mult de dorit și e o problemă a viitorului apropiat. Dar faptul acesta nu schimbă esența lucrului și nu slăbește puterea următoarei concluziuni logice:

Dat fiind, că în statele constituționale și în special în Ungaria indreptățirea de alegător pentru parlament, nu e legată în mod necesar de aceleași condițiuni, de cari e legată indreptățirea de alegător pentru membrii la comitat sau pentru reprezentanțele comunale, e direct anormal, ca să legăm indreptățirea de-a fi membru activ al partidului numai și numai de împlinirea condițiilor ce se cer dela alegătorilor pentru parlament, și să eschidem pe aceia cari intrunesc numai condițiile pentru a fi alegător în comună.

Nici nu mai amintesc cazurile nu prea rare când din cauza abuzurilor administrației sunt lăsați din listele electorale o mulțime de aderenți ai partidului cari dealtcu ar fi indreptății să fie alegători.

În cazuri de acestea, cari se repetă în tot anul cu prilejul rectificării listelor electorale, nu odată ar trebui să escomunicăm din sinul partidului o ceată întreagă de aderenți valoroși. Pentru că: quod non est in actis non est in mundo.

Cine nu e în listă electorală nu e membru al partidului.

Sau să zicem spre pildă, că în cutare comună avem un bărbat de încredere al partidului, un valoros soldat al partidului în toate cauzele administrative comunale. Ei bine, s'ar găsi om cuminte, care să ceară înlocuirea lui numai pe motivul, că nu e alegător dietal ci numai comunal?

Nu-i așa, că ar fi comic?

Ei bine, e datoria noastră ca să creăm partidului nostru o astfel de bază principiară care să facă, ab ovo, cu neputință astfel de situații comice.

Înțeleg să eschidem dela exercitarea drepturilor și dela împlinirea datoriunelor de membrii ai partidului pe minori, sau pe oamenii cari din punct de vedere moral sau iudiciar pot fi excepționali.

Dar să nu ne ciungărim noi pe noi fără trebuință și fără rost.

Partidul național român a înaintat parlamentului un proiect de lege pus pe cele mai largi baze democratice. În înțelesul acestuia ar avea drept de alegător fiecare cetățean ungar, care a împlinit 24 de ani fără deosebire de sex.

E aceasta o bază așa de largă, încât nu se poate închipui o lege comunală sau municipală, care să lege indreptățirea de alegător pentru aceste corpuri administrative autonome de-o condiție și mai largă.

Oare nu am da un aplomb puternic principiilor referitoare la dreptul de vot concretizate în programele și proiectele noastre de legi, prin faptul, că aceste principii le înfăptuim întâi și întâi

noi înșine în forul intern al organizației noastre de partid?

E clar deci ca lumina soarelui că problema cea mai arzătoare a viitoarei conferențe naționale va fi: Discuția temeinică asupra revizuirii bazelor pe care a fost așezată organizația partidului în anul 1881 și în consecință aflarea unei baze noi mai democratice și mai apropiate de ceea ce noi înțelegem sub organizația tuturor Românilor din Ungaria în cadrele încăpătoare ale unui partid cu adeverat național și nu numai electoral.

Camera ungară a ținut ieri două ședințe. În ședința de dimineață s-au ales și s-au constituit diferitele comisiuni parlamentare și s-a început dezbateră bugetului.

În ședința de după amiază s-a primit în general bugetul și s-a început dezbateră specială. În decursul acestei debateri a luat cuvântul și dep. Vaida, care între altele a criticat opoziția, care nu-și împlinește datoriunțele parlamentare, în schimb însă demonstrează prin atitudinea ei rusofilă.

Contele Tisza răspunzând criticii aduse de dep. Vaida bugetului, declară că va împlini(?) promisiunile făcute privitor la unele cereri ale Românilor. Iși exprimă însă mirarea, că dep. Vaida a adus pe tapet atitudinea rusofilă a opoziției, deoarece și dep. Vaida este un aderenț al acestei mișcări.

Dep. Vaida, cerând cuvânt în chestie personală, declară că n-a făcut nici când politică rusofilă, dar că simpatizează cu Rutenii.

În ședința de astăzi (Vineri) a Camerei se vor alege membrii delegațiunii și se va continua dezbateră bugetului.

Aniversarea Regelui Carol.

Cu prilejul aniversării a 75-a a nașterii Maj. Sale Regelui Carol Mitropolitul primat al României a adresat Regelui următoarea telegramă:

Sire!

Sfânta noastră biserică sârbătorind anul acesta învierea Mântuitorului Hristos deodată cu ziua nașterii Majestății Voastre, ne amintește: mai întâi triumful Vieții și al Adeverului asupra Morții și a Păcatului; iar al doilea: sunt primele noastre Paști după înălțătorul triumf al Neamului Românesc și întinderea Domeniului Național, prin grija, munca și paciența înțeleaptă a Majestății Voastre.

Deci, astăzi când sârbătorii a 75-a aniversare a nașterii cu 48 ani de cea mai glorioasă domnie românească, Eu smeritul Mitropolit Primat al Țării, cu mare dragoste și evlavie dimpreună cu clerul și poporul înălțând călduroase rugăciuni de mulțumire către bunătatea Dumnezăscă pentru Majestatea Voastră, Providențialul Mântuitor și înțeleptul conducător către destinele romanismului, prea respectuos Vă rugăm cu toții să binevoiți Sire a primi smeritele și devotatele noastre felicitări cu tradiționalul „Hristos a înviat” spre mulți și fericți ani glorioși de domnie pacinică și cu prosperitate.

Să trăiți Majestatea Voastră dimpreună cu Majestatea Sa, Buna și Mare Regină Elisaveta, steaua strălucitoare și binefăcătoare a Neamului nostru. Să trăiască cu fericire Augusta și iubita Dinastie a Majestății Voastre spre fericirea întreg Neamului Românesc.

(ss) Konon.

Archiepiscop și mitrop. primat

Maj. Sa Regele a răspuns prin următoarea telegramă:

Urările călduroase ce înalt Prea Sfinția Voastră, împreună cu clerul și poporul scumpei Noastre Capitale, Ne aduceți cu prilejul sârbătorii Sfinței

învieri și aniversării zilei Mele de naștere, Ne-au pricinuit o vie bucurie sufletească.

Vă mulțumim atât Eu cât și Regina din adâncul inimii și vă dorim tuturor fericire și sănătate. »Adeverat a înviat!»

(ss) Carol.

Camera magnatilor a ținut alaltaieri după amiază o ședință, în care s-au ales membrii delegațiunii, între cari și P. S. Sa episcopul Hossu.

Lupta în comitate.

Adunarea extraordinară a congregațiunii comitatului Albei de jos.

— Raport special —

Orice cronicar, care ar vrea să facă o dare de seamă despre această adunare generală, gândindu-se la desfășurarea și decursul ei, nu ar putea să-și suprime amărăciunea, ce-l cuprinde, văzând cum deșănțorii de astăzi ai puterii sunt surzi la orice dorință a noastră și la orice cereri și la orice argumente, cât de temeinice și cât de indreptățite invocate în favorul unui echitabil tratament al popoului nostru.

Întemeindu-se pe majoritatea de care dispun în adunarea unui comitat, aproape în întregime românesc, stăpânitorii de astăzi proclamă pe față absolutismul și volnicia, ca argumentul cel din urmă în potriua noastră.

Decursul adunării.

Adunarea convocată pe Luni, în 20 l. c. a doua zi a Paștilor noastre, a avut în programul său două puncte: alegerea comisiunii permanente, în care au fost aleși dintre Români abia trei: Il. Sa dnul prepozit I. M. Moldovan, canonicul Dr. Izidor Marcu și protopopul Zlatnei, Iuliu Montani.

Al doilea punct a fost statorirea cercurilor de votare, respective designarea centrelor acestor cercuri în conformitate cu legea electorală.

Dintre membrii români au fost de față din cauza sârbătorilor abia câțiva, canonicii Gavrilă Pop și Dr. Izidor Marcu, avocatul Dr. Iuliu Maniu, profesorii St. Roșian și Dr. Victor Macavei, inginerul I. F. Negruțiu, contabilul »Postriei» Victor Muntean din Blaj, Dr. Iuliu Morariu din Murăș-Uioara, protopopul Maior din Aiud, Florescu, proprietar, Circo din Ighiu și încă vre o doi înși.

Desconsiderarea sârbătorilor românești.

Înainte de a intra în ordinea de zi a părintele Roșian a ținut să protesteze în numele membrilor români în potriua fixării pe a doua zi de Paști a adunării congregației, făcându-se astfel cu neputință participarea la congregație a atâtor membrii români, între cari mulți preoți etc., cerând totodată, ca pe acest motiv, precum și pentru motivul că proiectul de împărțire a comunelor în cercurile de votare nu a fost comunicat membrilor congregației înainte, nici măcar acelor, cari s'au adresat mai de aproape — să se amâne adunarea de azi și să se stabilească deodată cu comunicarea planului de împărțire un nou termen pentru congregație.

Proiectul de rezoluție prezentat de părintele Roșian este următorul:

Având în vedere, că adunarea prezentă este convocată pe a doua zi de Paști a celor de ritul grecesc, când mulți membri ai congregației sunt împedecați prin funcțiunile lor oficioase a lua parte la această ședință;

Având mai departe în vedere, că planul de împărțire a cercurilor de votare nu numai n'a fost comunicat membrilor congregației, ci n'a fost împărțit nici măcar acelor, cari s'au interesat în mod particular de el și astăzi membrii congregației nu sunt în poziția de a delibera cu deplină cunoștință de cauză asupra acestei chestiuni,—propun, ca ședința de azi

Moștenitorul Tronului Francisc Ferdinand va pleca mâine din Konopița la Viena, unde va conferi cu Maj. Sa cu privire la primirea delegațiunilor, cari se intrunesc Marți în 28 l. c. la Budapesta. Arhiducele va primi ambele delegațiuni Mercuri în palatul din Buda și va răspunde la discursurile celor doi președenți ai delegațiunilor.

să-se amâne și să se fixeze deodată cu comunicarea planului de împărțire un nou termen pentru congregație.

Acest proiect de rezoluțiune comitatei suprem n-a admis nici la discuție, nici la vot sub pretextul, că regulamentul intern nu admite discutarea unor propuneri de atare natură, și a deschis dezbateră asupra obiectelor puse la ordinea zilei.

Cercurile de votare.

La punctul al doilea din ordinea de zi a luat cuvântul dnul Dr. Iuliu Maniu arătând marea nedreptate ce s'a făcut prin noua lege electorală, mai ales părților ardelenale ale țării, în special comitatului nostru, unde avem astăzi numai patru cercuri în loc de 7 de până acum. În potriua acestei distribuiri nedrepte a cercurilor ardelenale, cari nedreptătesc populația rurală și mai ales poporul românesc din acest comitat, dl Dr. I. Maniu ridică protest și propune, ca congregația să-și însușască acest protest înaintându-l guvernului.

Trecând la cercurile de votare, dl Dr. I. Maniu arată în special împărțirea nedreaptă a acestor cercuri și prezintă următorul proiect de rezoluțiune:

Congregațiunea comitatensă își exprimă regretul, că prin noua împărțire a cercurilor electorale s'au nesocotit interesele politice ale părților transilvănene, reducându-se numărul cercurilor electorale din Transilvania; regretă și desaproabă, că cercurile electorale din comitatul Albeii inferioare s'au redus în mod nedrept și sau arondat în mod cât se poate de meșteșugit anume în scopul, ca să se reducă influința politică a țăranimii rurale și în special a popoului românesc din acest comitat, iar în ce privește împărțirea cercurilor de votare propune să fie îndrumată conducerea comitatensă să prezente un proiect motivat întru toate, corăspunzător cerințelor juste și dispozițiilor legale.

Deschizându-se discuția asupra acestui proiect de rezoluțiune, protopopul comitatensă și avocatul Dr. Müller propune să se respingă rezoluția iar președintele partidului independent Fogarasi Albert se alătură proiectului de rezoluțiune în ce privește propunerea de a se amâna dezbateră privitor la obiectul pus la ordinea zilei.

Dn-ul Dr. Iuliu Maniu reflectând antevorbitorilor arată, că în cazul concret s'a comis ilegalitatea, că dnul vice-comite nu a fost aplicat nici măcar pe cale privată să comunice proiectul de împărțire a cercurilor de votare sub pretextul, că acest proiect constituie un »secret officios».

Vicecomitele recunoaște adeverul acestui afirmații și în perplexitatea sa s'a silit a atrage atențiunea publicului dela meritul chestiunii prin un atac vehement indreptat în contra dnului Dr. Iuliu Maniu, pe care însă în urma protestului energic ridicat de dnul Dr. Iuliu Maniu, a fost silit în plenul ședinței să și-l retragă imediat.

După o discuție mai lungă comitatei suprem n-a admis la vot partea întâi a proiectului de rezoluțiune, iar asupra părții a doua, admind votarea, aceasta a rămas în minoritate.

La dezbateră specială a proiectului pentru împărțirea cercurilor de votare au luat cuvântul dintre români dnul canonic Dr. Izidor Marcu și ad-

Vocații Dr. I. Maniu și Dr. I. Morariu. Contrar tuturor argumentelor aduse de oratorii români, congregațiunea comitatensă a primit en bloc propunerea comisiei permanente privitoare la împărțirea cercurilor de votare.

Rip.

Războiul mexico-american.

Cauza războiului.

Intâmplări neînsemnate au adeseori urmări mari și incalculabile. Aceasta ne-o dovedește și actualul conflict între Statele-Unite și republica Mexico.

În 10 Aprilie a. c. câțiva marinari ai Statelor Unite au debarcat în portul mexican Tampico pentru a cumpăra petrol. Un funcționar mexican, găsind pe mateloșii americani vinovați pentru o transgresiune polițială, i-a deținut și trimis în închisoare. La intervenția admiralului american Mayo marinarii au fost la câteva zile eliberați și autoritățile mexicane, la ordinul președintelui Huerta — care nu e recunoscut de americani — au cerut ambasadorului american din Mexico și secretarului Statelor-Unite la Washington, Bryan, scuze pentru această deținere ilegală.

Președintele Statelor-Unite Wilson nu s'a mulțumit însă numai cu atâta ci a pretins ca trupele lui Huerta să de drapelului american satisfacție prin salve de tunuri. Huerta a trăgănat răspunsul său și a pus condițiuni, ca și vasele americane să răspundă cu salve la salutul mexicanilor. În cele din urmă președintele Wilson a trimis un ultimatum, care, rămânând fără efectul dorit, a avut de urmare concentrarea trupelor americane în apele Mexicului și prima luptă dată la Veracruz.

Acesta este pe scurt istoricul actualului conflict, a cărui urmări sunt în calculabile, deoarece președintele Huerta, un om de o rară încăpățănare și mândrie, este hotărât să susțină un războiu pe viață și pe moarte cu Statele Unite.

Telegramele mai nouă ne aduc următoarele amănunte:

Ruperea relațiilor.

Senatul și camera din Washington au adoptat rezoluțiunea prezentată de guvern, în care se spune că președintele este autorizat a întrebuiți forțele militare ale țării spre a valorifica cererile de satisfacțiune pentru ofensele și insultele făcute Statelor-Unite în Mexic.

Toate telegramele, care vin din New-York, înfățișează ca îngrijitoare situația din Mexic. Correspondentul ziarului »Secolo XX« se teme de primejdia anarhiei. Huerta a telegrafiat ziarului din Londra că Mexicul va și să apere demnitățile sa ca întotdeauna. Din New-York se telegrafiază ziarului »Daily Telegraph« că trupele americane au oprit 10 mil de puști, 15 milioane de cartușe și 250 mitralieze, ce erau destinate lui Huerta. Știrile acestui sequestru a stârnit o vie indignare în tot Mexicul.

Despre Lupta dela Veracruz sosesc următoarele telegrame:

Newyork 23 Aprilie. Trupele americane au ocupat orașul Veracruz eri la orele 11, ocupând vama și postând mitralieze și tunuri la fiecare intrare de stradă. Trupele au primit ordin să nu tragă până când nu vor fi atacate

de mexicani. La ora 1 mexicanii au deschis focul, după care a urmat o luptă formală. În luptele de ieri au fost ucisi și răniți 150 de mexicani. La debarcarea de azi trăgătorii mexicani au tras focuri de pe acoperișuri asupra americanilor.

— Forțele americane au cuprins întreg orașul Veracruz. Necombatanții n'au fost răniți.

Comandantul escadrei Statelor-Unite a plecat cu escadra la Tampico, pe care îl va ocupa.

Londra 23 April. Ziarul »Times« află că președintele Huerta a dat ordin să se arunce în aer calea ferată Mexico-Veracruz, ca linia să nu poată fi ocupată de americani.

Washington. 23 April Două trenuri încărcate de refugiați americani, au fost oprite între Veracruz și Mexic. Telegreful între Veracruz și Mexic este întrerupt.

Președintele Huerta

a făcut reprezentantului ziarului »Newyork Herald« următoarea declarație:

Răspunderea pentru situația creată privește pe guvernul american. Mexico a făcut totul, ceea ce l-a permis demnitatea de stat, ca să evite ostilitățile în decurs de trei săptămâni vom putea pune pe picior de războiu o armată de patru milioane oameni. Mexico își va apăra suveranitatea și independența, chiar și dacă va trebui să ne războim 25 ani neîntrerupt.

Suveranii Angliei la Paris.

— Importanța vizitei. —

Suveranii Angliei sunt de câteva zile obiectul celor mai însuflețite ovațiuni în capitala Franței. Festivitățile, cari se întrec în splendoare, se țin lanț, iar schimbul de toaste și convorbirile dintre regele Angliei și președintele Poincaré sunt din cele mai cordiale.

Nu-i de mirat prin urmare, dacă cercurile diplomatice dau o deosebită însemnătate acestei vizite, care va avea ca urmare întemeierea înțelegerii existente între cele două state pe o bază mai sigură și mai lămurită.

„Civilizație și pace“.

La prânzul oferit alături în onoarea Suveranilor Angliei președintele Poincaré a exprimat în toastul său bucuria adâncă a Franței de a revădea suveranii marelui amice. Vizita lor — a zis Poincaré — e o strălucită consacrare a unei amicitii, care a fost până acum supusă la încercarea timpului și a experienței, care a probat eficacitatea ei permanentă și care răspunde la voința chibzuită a celor două puternice națiuni de-o potrivă devotate păcii, pasionate pentru progres și deprimse cu libertatea.

Înțelegerea încheiată acum zece ani, pe care regele Eduard a pregătit-o într'un mod atât de fericit, a dat apoi această înțelegere cordială mai generală, care e de acum înainte una dintre cele mai sigure garanții ale echilibrului european.

Regele George a răspuns, declarând-se adânc mișcat și mai ales fericit că se găsește în Franța pentru a zecea aniversare a înțelegerii franco-angleze, care a produs relațiuni atât de intime și de cordiale, și care per-

mite celor două națiuni să lucreze împreună la opera umanitară de civilizație și de pace. Realizarea scopurilor stă de nobile, pe cari cele două state le urmăresc, va fi o binefacere pentru ele și va constitui darul cel mai scump de lăsat generațiilor viitoare. Suveranii Angliei nu vor uita nici odată cordialitatea recepțiunii lor și Anglia o va prețui cum trebuie.

Regele George a terminat exprimându-și sentimentele sale de amicitie adâncă și sinceră pentru Franța.

Despre vizita Suveranilor Angliei se mai comunică următoarele amănunte: Miercuri dimineața Regele George a primit pe ambasadorul Rusiei, Isvolski, și pe principele George al Greciei cu principesa. După amiază Suveranii Angliei însoțiți de președintele Poincaré cu dna au trecut în revistă trupele concentrate la Vincennes. La întoarcerea dela revista dela Vincennes, suveranii englezi au fost primiți la primăria Parisului, însoțiți de d-l și d-na Poincaré. Cortegiul a vizitat saloanele unde s'a făcut invitațiilor ovațiuni călduroase. S'au oferit în urmă suveranilor daruri în numele orașului Paris.

Seara a avut loc la operă o reprezentare de gală. În pauză Suveranii au primit în logea lor pe mai mulți literați și artiști francezi, între cari și pe compozitorul Saint-Saens, pe care regele l-a salutut cu o deosebită cordialitate.

Vorbirea d-lui Leonte Moldovan

rostită în ședința din 19 Martie v. a senatului român, la revizuirea Constituției.

(Urmare)

Italia, care în veacul al III-lea, înainte de Christos, avea o populațiune de 22 milioane, a scăzut așa încât în veacul al II-lea după Christos populațiunea ei s'a redus la 10 milioane, și către sfârșitul împărăției romane populațiunea Italiei era de abia de 5 milioane. Restul populațiunii a trebuit să plece și s'a așezat în provinciile romane: în Macedonia, în Asia, în Dacia și alurea. Așa se explică cum a putut să vină atâta populațiune romană în Dacia ca să poată romaniza această provincie într'un timp așa de scurt; așa se explică pentru ce a căzut așa de ușor Italia și a putut dispărea poporul roman și limba latină, care a rămas limbă moartă. Și, prin urmare, se înțelege pentru ce a căzut Roma, Italia ori Imperiul roman. A căzut din cauza latitudinilor. »Latitudinea perdideră Italiam« zice Pliniu, și vorbele acestea trebuiesc înțelese astfel, că cetățenimea Italiei a dispărut, emigrat din cauza latitudinilor și au rămas numai sclavi și ușor au cucerit-o atunci popoarele germanice, ne mai având cine s'o apere.

Astăzi marea cultură, așa cum vorbea și d. Filipescu și d. Marghiloman și d. Argetoianu, ca și d. Lahovari, utilizează tot ce poate fi mai nou în agricultură. Se înțelege, mașini de treier, mașini de seceră, mașini de semănat, plug cu aburi, tot ce vreiți, dar întrebuițează mașini, nu întrebuițează muncitorii. Ceea ce odinioară erau sclavii în marea cultură, astăzi este mașinismul. Mașina a luat locul uvrierului și pentru că lucrează mai bine și pentru că costă mai puțin, și astfel uvrierul este în concurență cu mașina și din această luptă muncitorul iese învins; prețurile

se reduc așa cum s'au redus în Transilvania și țărănul e silit să plece în alte țări.

Eu nu condamn mașinismul, pentru că el este o necesitate a culturii mari și a culturii raționale; dar ceea ce eu și partidul conservator este ca el să nu se opună ca o nouă organizație și o nouă distribuție a proprietății să salveze pe țărănul român, să-l lege de pământul țării noastre și să evite ca pe viitor să ajungă la emigrări.

Este insuficientă doctrina conservatoare, prea strâmtă și prea egoistă preocuparea unora de interesele exclusive ale unei categorii de proprietate, — proprietatea mare. Va trebui să legiferăm astfel, ca să salvăm mica proprietate în țara aceasta, dând astfel o nouă repartițiune solului ei.

Să nu pierdem din vedere cum se prezintă marea proprietate la noi. La noi marea proprietate este o proprietate latifundiară pur și simplu, și alături de întinderi nemăsurate, pe cari treci ore întregi fără să le poți da de mărșine, se găsește proprietatea mică a nenorocitului de țărăn, care trebuie salvată, căci salvând-o, salvăm țara. (Aplause).

D-lor senatori d. Filipescu și ceilalți reprezentanți ai partidului conservator, în special d. Marghiloman, a spus: Este pământ destul de dat la țărani; proprietatea Statului și cu a societăților este suficientă, fiindcă alături de ea mai sunt în circulațiune câte 100 000 de hectare pe an, cari se pot cumpăra și distribui țărănilor.

La afirmățiunea aceasta a răspuns peremptoriu d. ministru al instrucțiunii, de aceea nu mai insist. Mă vou ocupa însă de o altă afirmățiune a d-lui Marghiloman. D-sa a zis: Arătați-ne de cât pământ aveți nevoie și vi l vom da, dar nu faceți exproprierea, fiindcă nicăieri nu s'a mai făcut.

Nici în Anglia, la care vă referiți mereu, nu este exproprierea în sensul indicat de liberali, căci acolo consiliile de comitat cari cumpără pământul le dau micilor cultivatori în locațiune și nu se creează o proprietate mică așa cum vrea partidul liberal să creeze prin propunerea de revizuire.

Am căutat să văd dacă barem această alegățiune este justă și am găsit într'o carte pe care mi-a indicat-o d. Coșbuc, numită »La Tutela giuridica, economica e sociale della piccola proprietà« a lui Luzzatti; la pagina VI introduzione, următoarele: »Acel ce au distrus mica proprietate prin evoluțiunea inexorabilă, istorică, politică și economică, după credința mea, în marea Britanie, acum se căsesc amar, se plâng marturisind-o în public și voiesc să expize greșelile seculare cu legi de mare gravitate, costisitoare. În scop de o reconstituiri în Irlanda, în Scoția, în Anglia și aproape în toate celelalte State«.

Va să zică adevărul adevărat, după cum mărturiseste acest autor este că Anglia toată — atât Anglia propriu zisă, cât și Irlanda și Scoția — voiesc să restabilească mica proprietate și iată cum procedează — și îmi pare rău că nu văd pe d. Argetoianu, care ieri mi-a spus că nu am dreptate, când îl întrebam. Tot Luzzatti spune la pagina VIII și IX: »În Anglia și în viautul Wales, actual din 1908 investeste cu putere extraordinară pe consiliul de comitat, pentru cumpărarea și locațiunea de mici proprietăți. Consiliile de comitat unde nu reușeau a se înțelege cu vechii proprietari, puteau recurge la exproprierea obligatorie, silită«.

Și mai la vale: »Tot așa Anglia face uz de ea (expropriere) cu multă ardoare, cu caracter de utilitate publică, pentru formarea micilor proprietăți. Consiliile de comitat expropriind, pot să vândă sau să dea cu arendă la mici cultivatori și la societăți cooperative după tipul obștilor«.

Va să zică, este exact, că este și acolo o lege pentru exproprierea silită, că și Anglia face uz de expropriere cu caracter de utilitate publică, așa cum vrem noi să modificăm articolul respectiv din Constituțiune, adăugându-i un aliniat nou, anume, că se pot expropria moșiile pentru utilitate publică și că între cazurile de utilitate publică este și darea pământului la săteni, pentru formarea micilor proprietari.

Așa dar, este în Anglia, ceea ce voim noi să facem, o lege care autorizează consiliile de comitat să trazeze de bună voie și să cumpere dacă se poate, iar acolo unde nu se poate, să exproprieze pentru utilitatea publică pe marii proprietari, și pământul expropriat după chibzula consiliilor de comitat, să-l vândă creând mica proprietate sau să l dea fie micilor proprietari, fie obștilor, în arendă, adică să facă ceea ce face la noi Casa rurală, care cumpără pământ — numai că n'are drept să exproprieze — și după împrejurări: acolo urde țărăni care posibilitatea să dea un avans asupra prețului de cumpărare, se revinde direct; iar acolo unde această posibilitate nu există, li se dă posibilitatea ca prin luare în arendă, prin muncă harnică și economică să poată câștiga cu timpul acest avans, care este cerut de lege la cumpărarea pământului dela Casa rurală.

Atât și nimic mai mult. Este în Anglia ceea ce este și la noi; prin urmare pe nedrept reprezentantul cel mai autorizat al partidului conservator, dl Marghiloman spunea că în Anglia nu este expropriere. Ba este. Zicea dea, că pământul în Anglia se dă micilor cultivatori numai în arendă. Ba nu. Să și vinde, și să dă în locațiune numai acolo, unde nu este posibilitate să se plătească un avans asupra prețului.

Vedeți deci, că nu este nimic nou ceea ce facem noi. Facem ceea ce s'a întâmplat alurea, la popoarele la cari ne referim veșnic, pe experiențele că ora ne sprijinim noi totdeauna teoriile.

Prin urmare, din cele ce v'am spus rezultă cert, rezultă cu siguranță că teoria conservatoare din punctul de vedere al distribuțiunii solului este falsă, că marea proprietate nu pastrează p' cetățean, ci l duce tocmai la actul de care se teme d. Filipescu, la emigrare.

Convîngerea mea întreagă este, că nu vom putea trece secolele peste cari suntem chemați să trecem, decât dacă schimbăm repartițiunea pământului și dintr'o țară de latitudini vom face o țară de mică proprietate.

Nu aș voi să vă obosesc prea mult cu aceste teorii, dar pentru mine în mica proprietate rezidă garanția existenței Statului nostru în viitor, iar nu în marea proprietate și nici în uvrierul agricol pe care, ziceți, vrea să-l protejeze marea proprietate. Căci, dl or, uvrierul agricol este cetățeanul universului; pe el nu l importă, dacă stă într'o țară sau într'alta și cu siguranță se va duce totdeauna acolo, unde salariul va fi mai mare, unde l se va oferi speranța unui traiu mai bun.

Dimpotrivă, micul proprietar este

Cea mai tinără.*)

Trad. de Radu Frișcu.

Cum te invidiam, dragă Iulio, când te-am însoțit pe tine și pe părinții tăi la gară! La Norderney! Din Berlinul cel nădușitor la marea răcoasă, cu vântul ei particular! Ce minunat! Aș fi fost în stare să vărs lacrimi de sânge, și sincer mărturisind, le-am și vărsat în cele dintâi zile, când mi-am dat bine seama, ce însemnează a ședeia totdeauna acasă, a petrece vara cea ferbinte în capitală, când toată lumea pleacă veselă, undeva, în vacanță.

Da, așa este, noi rămânem aici, noi nu dispunem de bani pentru călătorie și așa vom rămânea poate pentru totdeauna! Tie îți pot încrede ceea ce de altfel ar trebui să rămână o taină: Pentru bietele de noi s-a sfârșit cu plăcerile și distracțiile ce le aveam la Baden-Baden, adică nici când nu vom mai putea călători ca altădată în vilgiatură la unchiul Frideric, în frumoasa și măreața lui vilă! Acest om cu păr cărunt, fără să se sfiască s-a căsătorit din nou și, închipuie-ți, și-a luat de soție pe bătrâna lui bucatăreasă! Încă o dovadă că bătrânii cad în mintea copiilor! Dar smeoaiice bătrâne, care nici când nu ne

* După W. K. Saffey; Studii după viață. (Fototele noastre tinere.)

putea suferi, nu ne convine să-i zicem mătușă! „Nu, noi avem mândria noastră, chiar și dacă suntem sărace“, — zice mama, și mama are dreptate. Noi nici măcar nu i-am felicitat.

Și totuși e grozav! Acum nu mă mai pot mândri cătuși de puțin, când mi se va pune întrebarea:

— „Încătrău, călătoriți în vara asta, d-soară?“

— „La Baden-Baden!“

Of, Baden-Baden, cât suna de cu eleganță și bogăție! Acum nimenea nu se va mai întrece să mă ceară în căsătorie.

Mama și Frieda, soru-mea, au fost de asemenea foarte abătute căci renumele nostru era în joc. Ce-am făcut la urma urmii? Am lăsat toate obloanele de cătră stradă ș'am deschis ferestrele pe dinlăuntru, ca să poată circula aerul și am scris pe cutia noastră de epistole: „Am plecat“. Așa ca nimeni să nu poată afla, că noi n-am fi duși undeva. Și numai sara când se-ntuneca și se răcoria, ne îmbrăcam simplu de tot și eșiam afară din oraș, în pădure, pentru că să putem cina în tihnă în liber. Dar apoi acasă găsim iarăș acelaș aer greu, aceeaș păclă; căci după ce soarele dogoria o zi întreagă marea de case, nici chiar noaptea nu era mai răcoare.

În aceste nopți de vară, nădușitoare am stat adeseori deșteaptă. Inima mi era plină de un dor vag după ceva

frumos, strălucitor și ideal. Nu eram în stare să spun anume ce poate fi ceea ce doresc; dar necontenit mă cugetam la vârul Guștar, care e acum cadet. De câte ori nu ne-am sărutat noi, în grădina cea tăhnică a unchiului, în serile calde de vară, până ni se oprea respirația! Sunt tocmai doi ani de-atunci și abia împliniserăm cincisprezece ani. Pe Gustav nu-l doresc, să nu-și închipui așa ceva, el este încă un copil și cu un an mai tinăr decât mine; însă cu toate acestea jocul nostru copilăresc și apoi sărutul au fost ceva fascinător. Noaptea când e atât de cald, încât abia pot suferi pe mine cuvertura cea subțire mă-puca de mulțorii un dor nebul de sărutat, încât îmi strâng cu putere, la piept, perina și-mi sărut propriile mele brațe. O, cât de dulce trebuie să fie iubirea! Eu nu mai pot dormi, zadarnic caut să-mi răcoresc obraji fierbinți în ciar-ciafurile proaspete! Of, de-aș fi și eu odată căsătorită cu un bărbat! Dar în ziua de azi poți aștepta mult și bine, până vine cineva și se îndură să te ceară în căsătorie!

Asta e pentru noi fetele o stare de tot desgustătoare! Nu suntem noi dresate chiar num-i pentru căsătorie? De ce suntem educate atât de prost? N-ar fi cu mult mai bine, de-am fi crescut așa ca să fim independente ca bărbații, și-am putea face și noi ceea-ce am voi, decât să fim vecinic îngrijite de tutori și păzite de mame? Bărbații na-

tural, se distrag și nu voiesc să se căsătorească. La ce s-ar mai și căsători? Noi însă, noi trebuie să ne purtăm totdeauna cinstit și să fim cruțătoare. O, cum urăsc cruțarea asta de cetățean simplu! Să-ți tragi seama la fiecare groșiță.

M-am cugetat mult dacă nu cumva aș putea să câștig singură și să fiu independentă; dar cum? Natura nu mi-a dăruit nici un talent. Lucru de mână? Am nimerit-o!

Câțiva bani, pe cari-i primești pentru o lucrare grozavă! Îți înțepi degetele și-ți strici ochii pentru o cutie de țigarete. Iar pentrustudiat nu avem parole. De altfel nici n-aș avea plăcere să stau tot cu ochii în carte; un studiu ar fi trebuit să-l încep mai de timpuriu. Ori, să mă fac actriță? Cu așa ceva în vremea de azi, încă nu te prea poți feri, în urma mării concurențe și apoi odii, — mulțămesc! Astfel, totuși numai una ne mai rămâne: Căsătoria! Ziaua nunții va deschide poarta spre Paradizul libertății, și eu nu voi lua decât un bărbat bogat, fire-ar cum ar fi!

O, de-ar veni odată și timpul acela! Acum port deja haine lungi, părul meu bogat, frumos și negru, care-mi ajunge până la genunchi este pieptănat modern; sunt mare și frumoasă. Știu, că bărbații se învâtesc împrejurul meu și mă urmăresc; n-am decât să-i privesc cu ochii-mi negrii! Cine se mărită de tânără, nu regretă nici odată; și eu

te asigur că nu am plăcere să duc, în casă, o adevărată viață de călugăriță și să port totdeauna hainele surorii mele. Eu nu voiesc să-mi jlesc tinerețea, nu voiesc să fiu nici decum, Roză din spini. Biata copilă, a trebuit să aștepte o sută de ani până a sosit soțul ei, prințul, atâta nu pot să aștept!

Sora mea mai mare a așteptat destul și după aceea a intrat în institutul Y, unde noi avem un loc rezervat iar sora mea mijlocie nu de mult a împlinit 24 ani și — dar, ea cel puțin totuși a căpătat unii, însă și pe asta numai în urma împrejurării, că mi l-a răpit mie.

Poate că nu vei crede, dar ceea ce-ți spun s'a întâmplat; adică eu am renunțat cu demnitate și l-am cedat ei. Nu regret însă, căci acum văd că el m'a s'ar fi potrivit de loc cu mine, mustașii lui e subțirică de tot; în schimb e bogat și oficer de cavalerie în rezervă, ceea ce mă face să simțesc totuși o oarecare părere de rău, pe care caut însă să o ascund, ca să poată nu fi observată de nimenea. Ști cum s'a întâmplat? Acultă să-ți povestesc; dar sub pecuza discrețiunii, căci aceasta va rămânea între mine și el o vecinică taină, despre care nimenea nu știe nimic, nici chiar sora mea.

Într'o zi frumoasă și caldă, mă tocmam prânziam — în treacăct fie zicea rece, — când auzii, că se oprise trăsura jos la poartă. În liniștea de via-

adanc implantat in pamantul tarii sale, si nici o vijelie, oricât de puternică, nu-l va putea desrădăcina. Il va putea clătina, dar niciodată smulge.

Si de aceea se găsește în istoria trecută — și a noastră și a altor popoare — că stunci au fost tari neamurile, când proprietatea mică a fost mai bine reprezentată.

Este glumeț, veți zice unul — nu-l așa — să scoatem pilde din istoria neamului nostru, dar totuși să mi se dea voie să spun, că timpurile de glorie ale Moldovei, cad tocmai în epoca în care proprietatea moșnească era mai multă; atunci au fost timpurile de glorie ale lui Ștefan-cel-Mare. Și gloria noastră dispăre, în momentul când a dispărut mica proprietate răzășească și moșnească și am ajuns la clăcași.

(Va urma.)

In fața noiei legi electorale.

Consfătuirea dela Brașov.

Precum suntem informați toți membrii clubului român comitatens de pe teritoriul comitatului Brașov vor fi convocați săptămâna viitoare la Brașov, spre a lua cunoștință de dispozițiile noiei legi electorale și spre a se consulta asupra măsurilor ce sunt de urgență a se lua pentru ca toți Românii de pe teritoriul comitatului Brașov, cari întrunesc condițiile legii, să poată fi trecuți în listele electorale din anul acesta.

Data fiind marea importanță a acestei ședințe apelăm la toți fruntașii noștri din Brașov și din comunele comitatului, cari vor primi invitare la această ședință, ca să nu lipsescă dela lucrările acestei constatări, fiind vorba de cel mai cardinal drept al cetățenilor, care este dreptul de vot. Când vedem că toate neamurile, cari ne încunjură, se pregătesc cu mare zor ca să fie trecuți în noiele liste electorale toți alegătorii lor, ar fi o crimă națională și neetățenească ca fruntașii noștri să manifesteze o atitudine nepăsătoare față de constituirea din săptămâna viitoare, care are să lămurească din toate punctele de vedere noua lege electorală.

Acest apel îl adresăm și celorlalte cluburi comitatense române, ca să se întrunească de urgență în ajutorul stabilirii noilor liste electorale, căci, oricât de mașteră ar fi pentru noi noua lege electorală, datori suntem în zilele aceste de grea cumpănă să ne folosim și de cele mai mici drepturi, ca să facem față situației actuale politice, care ne poate aduce multe surprinderi.

În numerii viitori vom da o deosebită importanță legii electorale, aducând la cunoștința alegătorilor toate măsurile ce sunt de luat în ajutorul stabilirii listelor electorale.

După cât suntem informați, în curând va apare în editura comitetului nostru național un volum explicativ despre noua lege electorală.

care domnește acum în strada noastră, uruiul trăsării mă făcu curioasă. Mă grăbii la fereaștră și căutai cu ochii prin obloane. Un bărbat tânăr, în costum de vizită, coborâ din trăsură, îndreptându-și privirea spre etajul nostru. Învoluntar mă retrăsei un pas înapoi. Dar îmi dădui sama, că după obloane, nu puteam fi observată și privii mai cu atenție. Își luă jobenul și terse sudoarea de pe frunte, și — pe cine recunoscu? Pe Fritz Passow, tânărul proprietar al fabricii din Frankfurt a. M., acela pentru care fantazam eu și despre care și-am povestit, că în vara trecută venia adeseori pe la unchiul în Baden-Baden. Atunci dansa ce e drept, mult cu sora mea, mie încă nu-mi era permis să merg la serate. Nu voia mama, fiind că eu purtam încă roche scurtă; dar sunt convinsă, că el ar fi dansat mai bucuros cu mine; i-o citeam aceasta din privire, când venea să conducă pe Frieda și-i întindeam mâna de adio. — Tu, el îmi și săruta mâna câte-odată, când nu vedea nimeni; natural, că eu nu mi-o retrăgeam!

Dacă ne cerceta el pe o căldură ca asta, — m'am cugetat, — trebuie că însemnează cu siguranță ceva.

Într-aceea intrase în curte — Să-i fi deschis? Acum nici chiar mama n'ar mai fi voit să joace comedia cu dusul de acasă! În haina mea deschisă de casă, eram foarte drăgălașă, și eram

Procesul din Sătmar.

Despre procesul monstru al Românilor din Moftinul-mic, care s-a început eri la Sătmar, am mai primit eri seara prin telefon următoarele amănunte:

Dintre cei 35 acuzați sunt prezenți la pertractare numai 32 acuzați. Unul dintre țărani acuzați a murit, iar doi au emigrat în America.

Actul de acuză.

În actul de acuză se face mai întâi istoricul înființării episcopiei de Hajdudorog, care a avut ca urmare o agitație întinsă »secretă« în toate părțile locuite de Români. Se trece apoi la agitația Românilor din Moftinul mic citându-se textul »agitatoric« al telegramelor trimise de preotul Mureșianu nunișului papal din Viena, Scapinelli.

Se descrie apoi pe larg și în mod tendențios »agitația« desfășurată de părintele Mureșianu, care în ajutorul soșirei lui Iaczkovici în comună, ar fi umblat din casă în casă, provocând poporul la opunere. Se vorbește de trăsul clopotelor într-o dungă, de »așăta rea la revoltă« a poporenilor, cari au lovit cu pumnii pe Iaczkovici amenințându-l și aruncându-l cu pietrii, când s-a urcat în trăsură, ca să părăsească comuna etc. etc.

Tribunalul

prezidat de judele de tribunal Dr. Némethy József, este compus din judecătorii Jeney Sándor și Rozgony Viktor. Acuză o susține procurorul Dr. Fabó Zoltán.

Din Turda.

— Programul de acțiune al despărțământului Turda al Asociașunii pentru jumătatea dintâi a anului. —

După splendidă reușită a conferențelor de astă larnă comitetul despărțământului Turda a decis ca 'n primăvară și la toamnă să continue cu stăruință propagația culturală prin cele 30 de comune cari se țin de despărțământ.

A reușit să se creeze o organizare și o împărțire a muncii între toți membrii comitetului și angajând întreg tineretul ca oaste așa că deși conferențele populare urmează lanț Duminecă de Duminecă, nimeni nu simte greutate, ci fiecare își face datoria atunci când îl vine rândul.

Prima prelegere populară s-a ținut în Petridul de sus, unde a fost și examen cu anafabizii instruiți de vrednicul dascăl E. Mureșan și s-a predat destinașiei sale și o bibliotecă donată de un bun flu al comunei, azi sergent în garda imperială din Viena. Delegat al comitetului a fost Dr. Valer Moldovan directorul despărțământului însoșit de secretarul Dr. Ioan Sărbu.

A fost popor mult, care a ascultat cu drag prelegerile despre asociașie, despre beție și despre diferitele soluri de vite. Au plăcut mult chipurile proiectate pe pânză.

A doua prelegere a fost în comuna Ghirșiș. Delegat a fost d-l Dr. Iuliu Popescu asistat de Dr. V. Moldovan și Dr. I. Sărbu ca conferențieri. A luat parte și d-l A. Cosciuc din Sibiu, care a ținut o instructivă prelegere despre stupărit, cu proiecșii pe pânză.

A luat parte popor și din comunele învecinate Ghirșișancrai și Agărbicliu cu preoșii și învășatorii în frunte.

decisă să-l primesc, fără să-mi mai bat capul cu ceea ce era să urmeze.

Deodată am auzit sunând clopoșelul electric; în grabă am mai aruncat, spre fericie, încă o privire în oglindă. Frizura-mi era fără cusur, însă — cine poate descrie spaima ce mă cuprinsu? O fată cu buze vinete și dinși negri rânja la mine, încât abia mă mai putui recunoaște. Măncasem adecă la amiazi afine, și nu-mi curățisem încă dinșii. Naș fi voit cu nici un preș să mă vadă în starea aceasta, căci cu tot dreptul s'ar fi îngreșoșat văzându-mă. Voiam tocmai să alerg să-i comunic mami, când auzii deafară, căzând ceva în cutia de epistole; bilețul lui de vizită. Cetise adecă, că am plecat și coborâ treptele; și auziam pașii treaptă de treaptă, până ajunse jos. — Era prea târziu!

Eram nenorocită la culme, își poși închipui, Iulio! l-am făcut mami cele mai amare obiecșii pentru comedia ei cu plecatul nostru. Mama răsă una bună și era de părere, că nu-i de lipsă să fiu bericoasă; apoi da, căci dânsa vorbește cum îi place, ea a fost femeea lui papă, ea și-a avut bărbatul ei, cinsprezece ani de zile, dar eu! Afară de aceea ea nu știa nimic, în ce relașii eram eu cu Fritz. Și ce-a rezultat din toate astea? Acum trebuia să-i stea fata pe loc! Așa i-a trebuit, bine-i el i-am zis.

(Va urma.)

La sfârșit a cântat frumos escelentul cor popular din Agărbicliu.

În comuna Vasfălu, locul nașterii lui I. Micu Moldovanuș încă a străbătut despărțământul nostru și a ținut prelegeri în frumoasa școală zidită din munificența marelui flu al comunei.

Delegat a fost Iovian Mureșan protopop asistat de domniil Iacob Trif și Dr. G. Pățăcean.

Durere poporul nu a fost pregătit înainte asupra rostului Asociașunii și nu au luat parte decât pușini. Au venit însă câțiva bravi români din Șomfălu în frunte cu preotul lor I. Gaja, cari ne-au invitat să mergem și la ei.

E interesant că la urmă însuși notarul ungar a înfruntat pe oameni, că nu și-au ținut de datorinșii ca să vie să asculte sfaturile folositoare ale fruntașilor.

Sperăm că pe viitor cei în fruntea poporului din acest sat își vor da mai multă osteneală.

În 5 Aprilie în fine s-au ținut prelegeri în comuna Tur. Delegat al comitetului a fost Iosif Costin protopop asistat de d-nii Dr. V. Moldovan, Dr. Ioan Serbu și Victor Iosof. Aici întreg poporul bărbăți, femei și copii au umplut biserica spașioasă, încât își era mai mare dragul să vezi pietatea cu care ascultă poporul aceste sfaturile conducătorilor săi.

În tot locul s-au împărșit cărți și s-a lăsat o listă la preot ca să înscrie membrii ajutori.

În program pentru ciclul de primăvară mai sunt luate următoarele comune:

26 Aprilie, Dumineca Tomii, în Sănmărtinul deșert. Delegat: Dr. Aug. Rașiu.

3 Mai în comuna Cooc. Delegat Dr. Ioan Serbu.

10 Mai în Copand. Delegat Iacob Trif.

La dorinșia mai multora se va mai continua seria încă în întreaga luna Mai în comunele Șomfălu, Agărbicliu. Poiana. Programul lor se va comunica la timpul său.

Coresp.

ȘTIRI.

— 11 Aprilie 1914.

Știri din România. Comitetul pus sub patronajul M. S. Reginei pentru zidirea bisericii din Ierusalim a însărcinat din sânul comitetului o comisiune compusă din Arhimandritul mitropolit Dionisie, stareșul mănăștii Sinaia și d-nii Dragomir Dimitrescu, arhitect Lupu și Burada, spre a face lucrările pregătitoare pentru a se pune temelii bisericii. Această comisiune a plecat eri la Ierusalim.

— AA. LL. RR. principele Alfons de Orleans și principesa Beatrice însoșii de d-nii I. Brătianu cu d-na, Dr. Anghelescu și I. Proșoplu vor face o preumblare în Cadrilater.

— D. Em. Gărlăanu, cunoscutul scriitor și director al teatrului național din Craiova, se află grav bolnav în Capitală, urmând să fie supus în curând unei serioase operașii.

În urma boalei d-lui Gărlăanu revista „Proza“ nu va apare.

Pentru fondul ziarisșilor a mai dăruit la administrașia ziarului nostru d-l Valeriu Crișan preot, în Mărgineni 2 cor.

Bustul lui I. Russu Șirianu. Comitetul pentru ridicarea unui monument luptătorului național Ioan Russu Șirianu, fost deputat în camera ungară, fost director fondator al ziarului »Tribuna«, fost secretar general al comitetului național român în timpul campaniei memorandului, fost membru fondator al »Ligii Culturale«, fost membru în diferitele corporașii bisericești-școlare și culturale etc. etc. Invită la serbările inaugurării monumentului, cari vor avea loc în ziua de 3 Mai (20 April) 1914 în comuna Șiria (Világos comit. Aradului).

Programul festivitășii, ce va avea loc din acest prilej, este următorul: 1. La ora 9 a. m. liturghie festivă împreună cu parastas în biserica gr. ort. română din Șiria. 2. Cuvânt de inaugurare, roștit de deputatul dietal al cercului, d-l Dr Ștefan C. Pop. 3. Sfinșirea bustului. 4. Discurs festiv, roștit de d-l V. Goldiș, directorul ziarului »Românul« din Arad. 5. Eventuale discursuri. 6. La ora 1 și jum. masă comună.

Persoanele cari doresc a lua parte la serbări și la masa comună, sunt rugate a-și anunșta participarea până la 29 Aprilie st. n. d-lui Dr. Nicolae Hottăran, Șiria (Világos).

Accidental aviatorului Nicu Protopopescu. Din Bucureștii ni se scrie: Cunoscutul aviator Nicu Protopopescu plecase alaltaeri cu aeroplanul din Bucureștii, intenșionând a face distanșia din Capitală până la R-Vâlcea, fără etapă. Ajuns în R-Vâlcea a esecutat câteva sboruri deasupra câmpului de esercășii militare, de unde a luat direcșia spre

Slatina. În drumul său s'a oprit deasupra comunei Mihăeștii, făcând câteva viraje, la înălșimea de 3—400 m. În jurul parcului caselor dlui Vintilă Brătianu, unde a avut de suferit un grav accident, în urma căruia s'a ales cu fracturarea completă a piciorului stâng — unele telegrame anunșă că și-ar fracturat amândouă picioarele — și cu grave leziuni pe față. Soldatul, pe care-l avea ca pasager, a fost grav rănit la cap.

Cauza accidentului nu se cunoaște încă. După unele știri nenorocirea s'ar datorii unei aterizări prea brusce; iar după o altă versiune, dl Protopopescu voină a scoate batista din buzunar spre a saluta pe privitorii de jos, a scșpat volanul din mână, prăbușindu-se cu aparatul în pământ.

Generalul Coandă în audienșia la sultan. Se anunșă din Constantinopol că la reintoarcerea sa din Egipt, dl general Coandă oprindu-se în Capitala Turciei, a fost primit alaltaeri în audienșia privată de sultan. În ziua precedentă a avut o întrevedere cu marele vizir.

Strada »Bucureștii« în Paris. Am amintit într'un număr trecut că consiliul comunal al Parisului a luat hotărârea de a da numele de »Bucureștii« uneia din cele mai frumoase strade ale capitalei franceze, care astăzi poartă numele de »Rue Monceau«. Înregistrând această știre, ziarul parizian »Le Matin« scrie între altele următoarele:

Această hotărâre este motivată de buna primire ce s'a făcut conferenșarilor și personalitășilor franceze, cari au vizitat România și Capitala ei. În ultimul timp, și este menită să contribuie și mai mult la întărirea bunelor raporturi dintre cele două țări surori.

Despre primirea societășii »Armonia« în Capitala Serbiei, despre al cărei strălucit concert am amintit în numărul trecut, se anunșă din Belgrad următoarele: Societatea română »Armonia« a sosit Marș seara, cu numeroși turiști români. Vaporul »Serbia«, având pe bord o mulșime enormă, a eșit în întâmpinarea vaporului român, care aducea pe excursioniști. La sosirea vaporului o mulșime de vre-o 20.000 de persoane, aștepta împreună cu numeroase societășii belgradene, iar de pe esplanada Kaemegdan, care domină confluenșa Savei cu Dunărea s-au tras focuri de artificii. La debarcader muzicele au intonat imnurile române și sârbe. După discursuri, oaspeșii au mers în oraș în mijlocul unei mulșimi enorme, care îl aclama călduros. Orașul întreg era pavozat cu culorile române și sârbe. În dimineașta următoare oaspeșii au vizitat orașul, iar seara a avut loc concertul la teatrul național.

Necrolog. Subscrișii cu inima zdrobită de durere anunșam tuturor rudeniilor, prieteniilor și cunoșușilor, că prea iubitul și mult regretatul nostru sot, tată, frate, socru moș și unchiu Victor Damian și-a dat blândul suflet în mânilor Creatorului, Joi în 3/16 April a. c., în etate de 62 ani. În mormântarea a avut loc în 5/18 April a. c. în cimiterul bisericii române gr. ort. din Zla. —

Zlagna, April 1914. — Văd. Silvia Damian n. Albin, ca soșie. Septimia Damian m. Schiau, ca fiică. Adelbert Schiau locot., ca ginere. Sorin, ca nepot. Vasilie Damian, Octavia Damian m. Mazuch, ca frați.

Știri mărunte. Din Roma se anunșă, că vulcanul Etna e în fierbere, de câteva zile din craterul lui iese fum des.

— Din Zürich se anunșă: Aviatorul elveșian Bidet a făcut alaltaeri dimineașta o ascenziune cu un pasager, trecând în sbor muntele lungfrau, la o înălșime de 3900 metri și aterizând pe muntele Briger, unde elicea aparatului s-a rupt.

Din Brașov și Tara-Barsei.

Avis. Măne, Sâmbătă seara, oră de gimnastică pentru secșia de gimnastică.

Pentru masa studenșilor români din Brașov s'au mai făcut următoarele contribuiri: d-l adv. Dr. G. Dobrin (Lugoș) 7 cor. 60 fleri.

Primească marinosul donator sincerile noastre mulșamite. — Direcșiunea școalelor medii gr. ort. române din Brașov.

Apollo-Bio. Sâmbătă și Duminecă: Fantomas IV., Jurnal Gaumont, August și colegul său, Prima țigaretă a lui Falco, Drăgeșul mami drama în văzduhuri, Falco și Ingerul de pace.

Concert militar în Cafeneaua »Coroană«. De aci înainte concertează în cafeneaua »Coroană« muzica militară în fiecare Joi, Sâmbătă și Duminecă dela 9 ore seara. (4—30)

În Restaurantul »Coroană« concert militar în fiecare Joi și Duminecă dela 8—10 ore seara. Intrarea liberă.

Avis. La agenșia principală din Brașov a Băncei generale de asigurare se caută de urgenșă un contabil și un achisitor. Oferte a se adresa Agenșiei din Brașov. (1—10)

Cărți și reviste.

A apărut: »Revista teatrală«. Anul II, 1914 Nr. 1., publicașie teatrală-culturală, organul »Societășii pentru fond de teatru român«, cu următorul cuprins: »Domnul notar« de Horia Petrescu-Petrescu. — Cuvântul de deschidere dela adun. gen. din Caransebeș, de V. Goldiș. — Piese teatrale vrednice de jucat (26—30). — »Noaptea furtunoasă« și »Năpasta« lui Ioan Luca Oaragiule, conferenșă de H. P. Petrescu. — Din »Frașii Pădureanu«, piesă populară în 4 acte, după Erekmann-Chatrion. — Piese teatrale pentru copii (1—4). — Partea oficială: Comunicat și 2 concursuri. — Cronica — Matei Millo (fotogr)

A apărut de sub tipar volumul de poezii al d-lui Ioan Al. de Lemeny și se află de vânzare în librăriile Ciurcu, Zeldner și Chirolu Preștull cor. 50, b., pentru Romania 1 leu 70 b.

Dela societatea noastră teatrală.

Concurs.

»Societatea pentru fond de teatru român« (STR) publică concurs la premiile și ajutoarele în suma totală de 1000 cor., cari se vor acorda din venitele »fondului Procopie Cazotti«.

Se admit la acest concurs: 1.) Piese teatrale românești originale, potrivite pentru trebuinșele noastre și pentru scopurile urmărite de societatea noastră.

2.) colecșii de muzică populară, românești.

3.) compoșii muzicale originale, cu motive românești.

Lucrările prezentate la concurs pot să fie:

a) publicate (tipărite) în anii 1912, 1913 și 1914 — sau

b) lucrări în manuscris, cari încă nu s'au dat publicitășii.

Cele de sub a) pot fi premiate, iar cele de sub b) pot să fie ajutate în scopul publicării.

Autorii, cari vor să participe la concurs, își vor prezenta lucrările lor până la 1 Oct. 1914 n. comitetului societășii, trimițându-le la adresa secretarului literar, Dr. Horia Petra-Petrescu, Brassó (Brașov).

Notă. — Manuscrisele lucrărilor încă nepublicate se vor înainta anonim; se va alătura însă la manuscris un plic închis, în care se va indica numele și adresa autorului.

Lucrările premiate sau ajutate de »Societatea pentru fond de teatru român« rămân proprietatea autorilor, dar aceștia sunt obligați a da din lucrările lor tipărite câte 20 exemplare comitetului societășii.

Brașov, în 15/28 Martie 1914.

Pentru Comitet: Dr. Alex. Vaida-Voevod, președinte. Dr. Tiberiu Brediceanu, secretar.

ULTIME ȘTIRI.

Budapeșta, 24 Aprilie. În ședinșta de eri a camerei a avut loc o interesantă polemice între Tisza și dep. Vaida. Dep. Vaida răspunzând lui Tisza, care i-a imputat că întreține bună prietinie cu frașii Gerowski, a declarat că cunoaște pe frașii Gerowski, dar n-are nici o legătură cu mișcarea rusofilă a acestora. La Karlsbad i-a adus un individ o scrisoare dela acești frași, în care îi se atrăgea atenșia asupra Rutenilor oprimați. Mai târziu a aflat, că aducătorul acelei scrisori a fost faimosul spion în procesul Rutenilor din Maramurăș Duliskovici.

Tisza: Măne voiu putea arăta camerei scrisoarea adresată de Gerowski lui Vaida.

Dep. Vaida: Aceasta e o imposibilitate, scrisoarea aceea e doar în posesiunea mea!

În ședinșta de azi a camerei Tisza a prezentat un bilet de vizită al medicului din Petersburg Gerowsky adresat lui Vaida, în care spionul Duliskovici e recomandat ca un rus patriot lui Vaida.

Dep. Vaida reduce denunșarea lui Tisza la adevărata ei valoare, dovedind netemeinicia ei și desvâșind apucătura mizerabilă, care are de scop să-l discrediteze.

Proprietar: Tim A. Muresianu; Brarisse & Comp. Redactor responsabil: Ioan Brotea.

Concurs.

Reuniunea femeilor române din Braşov deschide pe anul şcolastic 1914-15, concurs pentru ocuparea următoarelor două posturi din Internatul-Orfelinat cu şcoală de menaj şi de industrie casnică:

a) Un post de directoare a Internatului-Orfelinat care pe lângă întreaga conducere şi supraveghere a şcolii şi a educaţiunii sufleteşti ce trebui să dea elevelor şi orfelinelor, va trebui să fie totodată calificată în croitoria de haine şi de rufărie pentru ca să dea instrucţiune practică şi teoretică elevelor.

b) Un post de conducătoare de menaj şi tot odată maestră de bucătărie, de întreţinerea locuinţei, şi tot ce se ţine de casnicie, instruire pe eleve practică şi teoretică în aceste cunoştinţe.

Ambele posturi sunt interne. Directoarea va fi retribuită cu 800 cor. anual şi întreaga întreţinere; maestra de menaj cu 480 cor. anual şi întreaga întreţinere.

Doritoarele ce vor să ocupe aceste posturi să-şi aştarne cererea cu următoarele certificate subsemnatei preşedinte până la termenul de 8 Mai 1914.

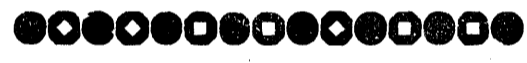
- 1) Un certificat de botez.
- 2) Un certificat prin care să dovedească cunoştinţele recerute în teorie şi în practică.
- 3) Un act despre studiile pregătitoare şi ocupaţiunea de până acum.

Se vor preferi acele concurenţe care au certificate cu ani de practică în vre-un institut pentru creşterea fetiţelor române.

Braşov, 3 Aprilie 1914.

Maria B. Băulescu, preşedintă
Strada Pântanilor 31.

Ioan Lengheru, secretar.

A V I S.

În fabrica de tricotaj, Georg Foith & Cie fete mai mari află aplicare permanentă cu plată bună ca cusătoare sau în serviciul maşinelor. 2-10

Ce ti şi răspândiți „Gazeta Transilvaniei”.

Nr. Mag. 3944/914.

Publicaţiune!

Provocăm prin aceasta pe toţi proprietarii de pământ, cari, în sensul §-lui 2 din Art. de Lege XX ex 1883, au drept de a vâna pe locurile lor şi cari doresc a esersa vânatul sau ei înşişi pentru şi prin sine sau dându-l altora în arândă — îi provocăm, ca această dorinţă a lor să o comunice Magistratului oraşenesc până în 15 Mai 1914.

Mai departe provocăm pe cei îndreptăţiţi de a esersa vânatul pe locurile lor să pună pe locurile lor table de oprelişte, pentru ca astfel să fie posibil a evita neplăcerile posibile cu Reuniunea vânătorilor, ca arendaş al dreptului de vânat de pe hotarul oraşului Brassó.

Brassó, în 10 Aprilie 1914.

1-1 Magistratul oraşenesc.

A v i z.

Subsemnatul aduc la cunoştinţă On. public, că am deschisil **Reesraia, lângă gară un nşimentaurant**, cu bucătărie esna etă, vinuri bune, curate, bere, celebruri etc.

Se află şi odăi pentru pasageri. Am şi fabrică de soda şi limonadă, care le recomand şi altora spre vânzare.

Preţurile sunt foarte moderate.

Rog. sprijinul Onor. public.

Petre Prună.

—3 Şercaia, com. Făgăraş.

GERGELY LAJOS

ATELIER PENTRU ÎNCĂŢĂMINTE.

Braşov, str. Caterinei Nr. 2.

Lucrez ghetete pentru bărbaţi, băeşi corespunzătoare celor mai mari pretenţiuni pe lângă responsabilitate. Reparaturi fac punctual şi solid.

— Preţuri moderate. —

Rog sprijinul On. public

Gergely Lajos, 3-52 pantofar.

De arendat.

În comuna Archiad (Mezű Erked) Comitatul Clujului, lângă Teaca e de arendat o moşioară mărimea de 78 jugăre din care 8 li-vade (rât). Să află fântâni cu apă din abundenţă.

Potrivit atât pentru arat, cât şi pentru păşunat de oi, ori vite cornute. 1-3

Doritorii pentru informaţiune directă să se adreseze proprietarului Dr. Alexandru Muntean avocat, în reghirul Săesec (Szászrégen)

Deschidere de Magazin.

Avem onoarea a aduce la cunoştinţa Onor. public, că am deschis

Depositul Fabricii noastre:

Strada Porţii Nr. 6.

În Magazinul nostru vom vinde produsele noastre, fabricate după principiile cele mai solide, din un material şi de o executare recunoscută de bunăi Mai departe un asortiment bogat de gulere, manjete, cravate cu preţur. convenabile fixe.

Ne rugăm de sprijinul întreprinderii noastre, şi semnăm cu toată stima:

Fabrica de împletituri şi tricotaj,
J. Teutsch & Cie.

4-3

Avem onoarea a aduce la cunoştinţă, că am ajuns în posesiunea

Isvorului Béla

apă minerală dătătoare de sănătate, care şi de aci înainte o vindem sub firma

Fraţii FLEISCHER. Târgul boiler Nr. 3.

Cu vânzarea am început din 15 Ianuarie după acelaş sistem ca până acuma. 10 sticle trimise acasă costă 10 bani sticla. Comandele date înainte de prânz se execută după prânz în acelaşi zi, Comandele se pot face prin telefon (Nr. 318) sau în prăvălia noastră strada Vămei Nr. 23. Atragem atenţiunea, că manipularea apei minerale urmează cu mare îngrijire, sub controla severă a d-lui Ludwig Schuster. Trimiţerea se face punctual de firma Fraţii Fleischer. Reclamaţiuni eventuale ne rugăm a adresa arendaşului sau conducătorului depozitului. Rugându-ne a ne sprijini întreprinderea noastră semnăm cu toată stima

Fraţii Fleischer,
Depozit, Braşov.

Ludwig Schuster,
arendaş, Zizin.

Atelier dentistispecial cl. I. de Viena.

CAROL BERNWIESER

Atelier dentisetic, ecipalist în Coroane şi poduri de aur etc

Oarele pezi dela 9-12 şi 3-6 oare.

Duminea şi sârbătea rea dela 9-12 oare a. m.

BRAŞOV, Strada Castelului 46. | Lângă Hotel Continental.

Expert de croitorie încredinţat de Minister

Pregăteşte în atelierul propriu Haine de Domni din stoffe moderne indigene.

Tellmann Béla

Confectionale de mantale englezeşti pentru dame şi costumuri.

Salon de modă în BRAOV
Franciscosel, Căminul Târgului Căilor asdeupra mag. Sacher

Comande din provincie se execută, fără a lua măsură cu garanţie.

Vă rugăm să priviţi vitrinele la

LANG, ROSENTHAL & PALMHERT

Târgul boiler Nr. 1. BRAŞOV, Strada porţii Nr. 4. (88-50)

! Desfacere totală !

concesionată de autorităţi !

Din cauza desface-
rei magazinului

Dimitru Berbecar,

Numai timp scurt
urmează vânzarea totală
cu preţuri scăzute.

BRAŞOV, Strada Hirscher 7.

17-150.

Telefon 487

Oarele de vânzare dela 8-12 şi 2-6.